

Dossier: «Repensant l'ensenyament de l'economia a la universitat»

ENTREVISTA

Elisenda Paluzie: «No podem seguir ensenyant economia com si en els darrers 20 anys no hagués passat res»

Carolina Hintzmann

Professora dels Estudis d'Economia i Empresa (UOC)

Joan Miquel Gomis

Professor dels Estudis d'Economia i Empresa (UOC)

RESUM En aquesta entrevista, Elisenda Paluzie analitza els orígens del denominat moviment Post-Crash a Catalunya i quins han estat els efectes sobre una institució referent com la que dirigeix: la Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona (UB). Paluzie considera que aquest moviment crític iniciat després de l'inici de l'última crisi econòmica es fonamenta bàsicament en la falta de pluralitat en l'ensenyament, a partir de tres elements: el teòric, el metodològic i l'interdisciplinari. En aquest text, comenta com aquests tres factors són tractats en la seva facultat i conclou en la necessitat d'evolucionar en la docència en l'economia. En aquest sentit destaca el projecte The Core Project, una iniciativa que té com a objecte replantejar l'ensenyament de l'economia amb nous manuals, ja que consideren que els dominants actualment segueixen plantejant les qüestions com si els últims 20 anys no haguessin existit.

PARAULES CLAU Post-Crash; ensenyament de l'economia; pluralisme; teoria neoclàssica; teoria econòmica; EEES

Elisenda Paluzie: "We can't go on teaching economics as if nothing had happened over the last 20 years"

SUMMARY In this interview Elisenda Paluzie analyses the origins of the so-called Post Crash movement in Catalonia and the effects on a renowned institution such as the one she heads: the Faculty of Economics and Business at the University of Barcelona (UB). Paluzie believes this critical movement, which began following the recent economic crisis, is principally rooted in a lack of plurality in teaching, which can be based on three elements: theory, methodology and interdisciplinarity. She comments on how these three factors are treated in her faculty and ends on the need for the teaching of economics to evolve. In this regard she highlights 'The core Project', an initiative with a goal to reset the approach to economics teaching with new coursebooks, in the belief that the materials currently holding sway continue to approach matters as if during the last 20 years nothing had occurred.

KEYWORDS *post crash; teaching of economics; pluralism; neoclassical theory; economic theory; EHEA*

Elisenda Paluzie és la degana de la Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona (UB). Doctora en Economia per la UB, ha estat estudiant visitant de recerca a la London School of Economics i té un màster en Economia Internacional i Desenvolupament per la Yale University. Les seves opinions sobre l'orientació dels estudis d'economia són rellevants com a responsable d'una Facultat d'Economia i Empresa referent en el nostre sistema universitari, amb una llarga història i l'acolliment d'un alt nombre d'estudiants.

Carolina Hintzmann / Joan Miquel Gomis: Quina valoració fa d'aquest corrent crític sobre la docència de l'economia que podem anomenar Post-Crash?

Elisenda Paluzie: En el cas de Catalunya, el moviment que anomenem Post-Crash s'origina amb estudiants de la Universitat Pompeu Fabra, als quals s'uneixen estudiants d'altres universitats, com la nostra. Després de la darrera crisi econòmica, aquests estudiants inicien un moviment crític que es fonamenta bàsicament en el que consideren una falta de pluralitat en l'ensenyament de l'economia des de tres punts de vista: el teòric, el metodològic i l'interdisciplinari.

C. H. / J. M. G.: Des del punt de vista teòric, aquest corrent crític assenyala que en els plans d'estudi només es presenta una sola escola de pensament. És així a la seva facultat?

E. P.: Aquest moviment Post-Crash, efectivament, denuncia que l'escola de pensament econòmic que predomina en els plans d'estudi és la neoclàssica, amb variacions internes, però exclouent-hi l'economia heterodoxa, així com la postkeynesiana, institucional, ecològica, feminista, marxista i austríaca. A la nostra facultat seguim el paradigma dominant i el nucli dur de l'ensenyament de l'economia és la microeconomia i la macroeconomia amb un vessant dominant ortodox, si li volem dir així.

Però això no vol dir que en el nostre grau d'Economia no tinguem algunes assignatures optatives que reflecteixen visions més heterodoxes, encara que tinguin un paper menor. És el cas d'assignatures com ara economia ecològica o economia feminista. També en una assignatura com la d'economia mundial presentem un enfocament diferent i heterodox en parlar, per exemple, de teories de la dependència que neixen d'una arrel marxista.

C. H. / J. M. G.: I des del punt de vista metodològic?

E. P.: La crítica a la falta de pluralitat metodològica se centra en aspectes com l'avaluació, per exemple, amb l'excessiva utilització de proves tipus test o la pràctica absència d'assajos per avaluar l'estudiant, a més de la manca de pensament crític, la desconexió entre la teoria i la realitat i la potenciació de mètodes quantitius en detriment dels qualitius.

En part, aquesta crítica és pertinent per al nostre grau perquè és veritat que podia existir una certa desconexió entre realitat i teoria quan els grups d'estudiants eren molt nombrosos i es feia docència amb manuals nord-americans que feien que els estudiants treballassin exemples i problemes econòmics no sempre ajustats a la nostra realitat. Però amb la implementació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES), això s'està corregint i cada vegada hi ha més assignatures en les quals el professorat fa un esforç per, a través dels mecanismes d'avaluació continuada, fer treballar els estudiants de manera més eficient per relacionar la teoria i la realitat econòmica.

El nostre Departament de Teoria Econòmica és un bon exemple d'això, amb iniciatives metodològiques innovadores que pretenen millorar la percepció que l'estudiant té de la teoria i la realitat. És el cas del projecte que ha introduït a les aules el treball per analitzar, tractar, comparar i interpretar dades per parelles d'estudiants en casos que posen de manifest la relació entre teoria i realitat. En aquest context, s'inclou un exercici en el qual els estudiants fan una simulació pràctica, mitjançant un joc en el qual assumeixen rols de caps d'Estat i de governa-

dors de bancs centrals. Els estudiants per grups, segons els rols assignats, han de prendre decisions de política monetària en un debat preparat per facilitar elements de discussió sobre aquestes qüestions.

D'altra banda, encara que l'avaluació tipus test encara existeix, amb el desenvolupament de l'EEES ha augmentat la pluralitat dels mètodes d'avaluació, en la qual han guanyat un cert pes els assajos en algunes assignatures i especialment a través del treball final de grau que, com a assignatura obligatòria, tot estudiant ha de fer.

C. H. / J. M. G.: I pel que fa a la manca d'interdisciplinarietat que denuncia aquest corrent crític?

E. P.: Una de les grans queixes que s'expressen en aquest aspecte és que pràcticament han desaparegut dels plans d'estudis assignatures com història econòmica, història del pensament econòmic, sociologia, ciència política, filosofia de l'economia o ètica. Però crec que en aquesta qüestió el nostre pla d'estudis, a diferència d'altres facultats, no pot ser objecte de crítica perquè incorpora dues assignatures d'història econòmica obligatòries i una d'història del pensament econòmic també obligatòria. A més, tenim com a obligatòria una assignatura, sociologia, i com a optatives les de ciència política i filosofia de l'economia. Aquest és un factor distintiu que la nostra facultat ha mantingut, forma part del nostre ADN perquè creiem que cal tenir una perspectiva històrica de l'evolució de l'economia, tant des del punt de vista de la història econòmica com de la història del pensament, per situar les diferents teories.

C. H. / J. M. G.: Com es pot avançar més en aquests tres eixos (teòric, metodològic, interdisciplinari) que estem comentant?

E. P.: Hi ha un projecte que a mi em sembla molt interessant, que crec que va per la bona línia i que cal seguir. És l'anomenat The Core Project (<http://www.core-econ.org/>), que lideren professors com Sam Bowles del Santa Fe Institute o Wendy Carlin de l'University College London, amb un ampli grup de professors de diverses universitats, entre les quals hi ha les clàssiques anglosaxones. Una de les iniciatives que han dut a terme és l'elaboració d'un manual per ensenyar anàlisi econòmica en el qual volen replantejar l'ensenyament de l'economia perquè consideren que la majoria de manuals segueixen ensenyant economia com si els darrers 20 anys no haguessin existit. És un tema que va més enllà del pluralisme ideològic per centrar-se en l'evolució de l'economia i en la inclusió de nous punts de vista com el de l'economia del comportament, que inclou aspectes com el de l'ètica en diferents contextos i facilita la col·laboració entre psicòlegs i economistes. Això els manuals tradicionals no ho contemplen, i segueixen prioritzant l'anàlisi del comportament dels agents.

Aquest manual introdueix els avenços que s'han fet en l'economia i que han modificat o estan modificant aspectes substancials de la seva evolució, a més d'intentar aproximar teoria i realitat. El plantejament del manual, que manté aspectes convencionals, incorpora elements nous com, entre d'altres, les interaccions socials, el medi ambient, la desigualtat, la propietat i el poder, o l'anàlisi de la crisi actual. Aquest projecte incideix també en l'anàlisi de les institucions, ja que identifica el context institucional d'un país com un factor determinant per a l'activitat econòmica. Es tracta de temes que no abunden en els manuals tradicionals, però que en canvi sí que s'han desenvolupat en la recerca de l'economia.

En definitiva, em sembla una iniciativa molt interessant que parteix de la identificació de la necessitat d'evolucionar en la docència de l'economia. Un projecte que cal seguir per les aportacions que pot fer a aquest debat.

C. H. / J. M. G.: El debat generat per aquest corrent crític s'ha centrat molt en els plans d'estudi d'economia, però en les facultats d'Economia i Empresa com la seva la major part dels estudiants estan matriculats a les titulacions d'Administració i Direcció d'Empreses (ADE). Sembla que aquesta titulació no entra en el debat...

E. P.: Efectivament, els estudiants que signen el manifest són de titulacions d'Economia i per tant les seves reflexions s'han centrat en aquest àmbit de coneixement. Però en realitat, la reflexió ha de ser general perquè hem de pensar en els perfils d'economista que ens dona cada titulació. Amb la distinció entre les titulacions d'ADE i Economia ens trobem que clarament formem perfils diferents. Hi ha una tendència a la hiperespecialització, i això pot ser un problema perquè ens podem trobar que matèries fonamentals poden perdre pes en una carrera o altra. Per exemple, podem pensar que els estudiants d'ADE fan poques assignatures d'economia, quan l'anàlisi de l'entorn econòmic és bàsic per a la gestió d'empreses. I a la inversa, en els plans d'estudis d'economia hi sol haver poques assignatures sobre comptabilitat... i potser estem formant economistes que després no saben interpretar un balanç. En tenir dos graus separats, potser estem dispersant.

C. H. / J. M. G.: Aquesta reflexió sobre el perfil de l'economista com influeix en el debat sobre la possible implementació de graus de 180 crèdits?

E. P.: En el cas de revisions de plans d'estudi, per exemple davant la possible implementació de graus de 180 crèdits i partint de la base que, per la mateixa definició de l'EEES, els graus han de ser generalistes, jo entenc d'entrada que aquesta visió històrica que hem comentat que ens ha d'ensenyar a pensar de manera interdisciplinària s'ha de mantenir. Un grau generalista també ha d'ensenyar a pensar i a desenvolupar la capacitat crítica.

La tendència del sistema universitari espanyol és fer graus d'ADE i d'Economia diferenciats i crec que encara que es facin graus de tres anys, no es faran canvis en aquest sentit. Però a altres països, la realitat és diferent. A França, per exemple, l'equivalent al grau de tres anys és comú entre empresa i economia i és a partir dels màsters quan els estudiants ja s'especialitzen.

J. C. H. / J. M. G.: Per un grau d'economia són necessaris 240 crèdits?

E. P.: Entenc que 240 crèdits són necessaris, però també considero que els 4 anys que impliquen aquests crèdits es poden fraccionar en 3 + 1, de manera que es facilita a l'estudiant una titulació progressiva que el pot ajudar a avançar en la seva carrera acadèmica i a assolir una especialització amb el màster, després d'una titulació generalista.

Carolina Hintzmann

chintzmann@uoc.edu

Professora dels Estudis d'Economia i Empresa (UOC)

Doctora en Economia per la Universitat de Barcelona i llicenciada en Ciències Econòmiques i Empresariales per la mateixa universitat. Directora del Grau en Economia dels Estudis d'Economia i Empresa de la UOC i coordinadora de mobilitat internacional dels esmentats estudis. Les seves àrees d'especialització se situen en l'àmbit de la

macroeconomia, creixement econòmic, productivitat del treball i l'aprenentatge electrònic. És membre del grup de recerca Management & e-Learning (Mel).

Joan Miquel Gomis

jgomisl@uoc.edu

Professor dels Estudis d'Economia i Empresa (UOC)

Doctor pel Departament d'Economia i Organització d'Empreses de la UB. Llicenciat en Ciències de la Informació per la UAB. Director del programa (grau) de Turisme dels Estudis d'Economia i Empresa de la UOC. Ha estat codirector acadèmic (2006-2010) del màster de Gestió, política i estratègia de les destinacions turístiques, organitzat

conjuntament per la UOC i l'Organització Mundial del Turisme (OMT). Les seves àrees d'especialització se situen en l'àmbit de la direcció estratègica de l'empresa turística, l'aplicació de les TIC en la distribució i en l'àmbit de la responsabilitat social. Membre del grup de recerca GRATET.

Els textos publicats en aquesta revista estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement 3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los, comunicar-los públicament i fer-ne obres derivades sempre que reconegueu els crèdits de les obres (autoria, nom de la revista, institució editora) de la manera especificada pels autors o per la revista. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/es/deed.ca>.

